

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Martini Bonacinæ Vtrivsque Signatvræ Referendarii
Compendium Omnium Operum de Theologia Morali,
omnibusque conscientiæ nodis**

Bonacina, Martino

Coloniæ Agrippinæ

an Peccatum omiſſionis differat specie à peccato commissionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41152

differens, quo alter jam paratus abutetur ad peccatum, sed illud opus indifferens alter faceret, si ipse non faceret, secus si faciat opus intrinsecè malum, aut si tale opus licet indifferens censeatur proxima peccati causa. Ex quibus colligitur, excusari caupones, &c parentes cœnam aut jentaculum nolenti jejunare, si nolens jejunare inveniret alios cibos; aut si dubitent, an qui non vult jejunare, teneatur ad jejunium. *35. & 37.*

43. Consulens minus malum parato facere majus, non peccat; secus si consulat majus parato facere minus. *ib. n. 30.*

44. Faciens aliquid malum coram aliis quos probabiliter credit non peccaturos occasione pravi sui operis, non peccat mortaliter peccato generali scandali; consequenter non tenetur ad hanc circumstantiam in confessione detegendam. *ibid. num. 43.*

45. Peccata distinguuntur specie per ordinem ad diversa specie perfectiones, non verò per ordinem ad diversa præcepta, quibus aliquid præcipitur vel prohibetur ex eodem motivo; secus dicendum est si peccata prohibita sint pluribus præceptis ex diverso motivo conditis; tunc enim peccata sunt specie diversa: propterea initiatus sacris ordinibus duplex peccatum committit, si consentiat in actum venereum: & Fr. Minor non jejunans die Veneris in quem incidit vigilia ex præcepto colenda, duplex committit peccatum, videlicet contra votum, & contra Ecclesiæ præceptum, quæ sunt duo diversa motiva; secus dicendum de eo qui omitteret Missam die Dominico, in quem incidit festum alicujus Sancti, v. g. Apolloli, is enim non committit duo peccata, sicut neque possidens plura beneficia, si divinum officium prætermittat: cum hæc obligatio imposita sit ex eodem motivo religionis, ut beneficiarius rebus sacris vacet. *ibid. punct. 3. n. 1. & seq. Item*

46. Faciens aliquid prohibitum duplici præcepto, simplici scilicet, & alio habente adjunctam excommunicationem, committit unum tantum peccatum, modo præcepta lata sint ex eodem motivo, *ibid. num. 14.*

An peccatum omissionis differat specie à peccato omissionis.

47. Peccatum omissionis differt specie à peccato commissionis, non solum si hæc duo peccata materialiter considerentur, verum etiam formaliter secundum inordinationem

nem & propriam malitiam; cum peccata commissionis & omissionis privent perfectionibus diversis, habeantque specialem oppositionem cum recta ratione. *ibid. punct. 4. num. 1.*

48. Peccatum commissionis, ceteris paribus, gravius est peccato omissionis, quia peccatum commissionis immediate privat bonitate debita actui, peccatum verò omissionis mediate tantum privat bonitate quæ deberet inesse actui. *ibid. num. 2.*

49. Omissio incurritur eo solum tempore quo implendum est præceptum, v.g. omissio sacri incurritur solum ea hora, qua Missæ sacrum audiendum est: malitia vero omissionis incurritur quando omissio contingit, si tunc homo utatur ratione & libertate: si verò ratione non utatur aut libertate, incurritur quando apponitur causa omissionis, modo fiat cum advertentia futuræ omissionis. Ex quo fit ut qui se dat somno, prævidens fore, ut non sit à somno excitatus tempore audiendæ Missæ, incurrat malitiam omissionis sacri, dum apponit causam omissionis sacri, id est, quando se dat somno prævidens sacri omissionem. Idem ceteris paribus dicendum de peccato commissionis: propterea faciens contra leges & præcepta quæ scire tenetur tunc temporis, quo non potest illa discere, peccavit quando potuit ignorantiam vincere & noluit. *ibid. num. 4.*

50. Actiones quæ sunt causa omissionis, sunt malæ & peccaminosæ; consequenter ludus, quo quis tempore Missæ audiendæ detinetur, malus est & peccaminosus, sicut & projectio Breviarii in mare ne recitetur divinum officium, mala est & peccaminosa: quia per hanc projectionem auferitur facultas recitandi divinum officium. Intellige autem has actiones quæ sunt causa omissionis, esse malas quoties omissio præcepti imputatur ad peccatum, non solum si actiones sint ex se indifferentes, verum etiam si sua natura bonæ sint. *ibid. num. 13 & seq.*

51. Quæres, quænam actiones censeantur causa omissionis? Respond non solum propositum omittendi rem præceptam, sed etiam omnes actiones, quæ primo eliguntur elicto proposito omittendi rem præceptam, esse causam omissionis. *ibid. n. 16.*

52. Quando simul concurrunt duo præcepta impossibilia, servandum est majus; propterea præceptum naturale divinum servandum est, quando concurrit cum solo divino

divino vel humano: & si præceptum divinum vel naturale concurrat cum humano, servandum est divinum vel naturale; si negativum cum affirmativo, negativum antepositum est affirmativo. Similiter servandum est præceptum altioris virtutis, si concurrat cum inferioris virtutis præcepto. *ibid. n. 18. & seq.*

53. Eligens ad impletionem minoris præcepti relicto graviori, peccat venialiter vel mortaliter, juxta parvitatem vel magnitudinem excessus inter majus & minus. *ibid. n. 24.*

54. Peccata quæ complentur in corde ac voluntate, differunt specie à peccatis quæ perficiuntur & consummantur in ore vel opere; si tamen considerentur ut sunt origo & principium, seu dispositio ad peccatum operis, non differunt specie, quia considerantur ut perfectum & imperfectum in eadem specie. Hinc sequitur, voluntatem furandi, fornicandi, &c. esse ejusdem speciei cum furto, fornicatione, &c. *ibid. punct. 5. num. 1. & seq.*

55. Petes, quid significet conscientia? Significat dictamen rationis, quo ratio dicit aliquid fugiendum, vel faciendum.

Conscientia licet erronea obligat ad faciendum id quod ipsa conscientia faciendum dicit per modum præcepti, & non tantum per modum consilii: abstinendum tamen est ab eo quod conscientia vincibilis dicit esse malum. *ibidem punct. 6. num. 1. & II*

56. Conscientia invincibiliter errans magis obligat quam præceptum Superioris, secus si conscientia vincibiliter erret. *ibid. num. 17.*

57. Faciens contra conscientiam erroneam falso credens esse peccatum, committit peccatum illius speciei quam conscientia apprehendit. Ex quo fit ut qui credit esse peccatum sacrilegii expuere in terram, sacrilegium committat si in terram expuat. Quod si conscientia invincibiliter erret dicens actum esse bonum, cum re vera sit malus, actus est bonus. *ibid. num. 18. 19. & 23. Item*

58. Putans ex conscientia erronea invincibili utramque contradictionis partem esse peccatum, peccat quamcumque partem eligendo: at qui alias ex conscientia erronea credit aliquid opus esse peccatum, sed dum illud præstat, non amplius actu de peccato dubitat, excusatur à peccato. *ibid. n. 27. & 28.*

59. Si conscientia fuit temere & absque fundamento concepta, deponi potest absque ulla ratione, judicando ipsam conceptam fuisse sine ratione & fundamento, quia res per quas causas nascitur, per easdem dissolvitur sed conscientia erronea suborta fuit absque ratione & fundamento, ut supponitur, ergo, &c. *ibid. num. 30.*

60. Dubium propriè dictum est quando intellectus neutri parti assentitur, sed manet in æquilibrio, vel ferè manet in æquilibrio absque determinato assensu alicujus partis, licet fortè majorem habeat inclinationem & propensionem ad unam, quam ad alteram partem Qui habet dubium speculativum, in praxi debet formare judicium simile speculativo, nisi ratio evidenter aliud suadeat, *ibid. punct. 7. n. 1. & 2.*

61. Peccat peccato ejusdem speciei, cujus est peccatum de quo dubitat, qui cum conscientia practicè dubia aliquid operatur: secus si aliquid operetur non practicè dubitans; consequenter, qui percutit laicum putans esse clericum, peccat contra reverentiam Ecclesiasticis personis debitam. Item peccat ille, qui speculativè certus est licitum esse in die festo docere, sed, dum docet, dubitat, an hic & nunc sibi liceat: nam docet practicè dubitans id sibi licere; secus dicendum de operante serviliter in die festo, si credat sibi licere ob necessitatem. Similiter dubitans, an liceat rem alienam capere, sed practicè deponens dubium, & furripiens in extrema necessitate, non peccat. *ibid. num. 3. 4. 6. 10. & 11.*

62. Petes, quid requiratur, ut conscientia practicè deponatur, & vincatur dubium speculativum Respond. requiri debitam diligentiam in ea rei veritate inquirenda, quam ratio postulat pro rei, temporis, loci qualitate & conditione: & præterea requiritur justa aliqua causa deponendi practicè dubium speculativum: justa autem causa censetur judicium & consilium bonorum & doctorum virorum, & possessio; & ut cognoscatur quis possideat, standum est iudicio fori externi, quando aliunde veritas non apparet. *ibid. num. 12.*

& seq.

63. Ex quibus collige, dubitantem, an excommunicationem contraxerit, non teneri se tamquam excommunicatum gerere, si præstita debita diligentia non potest rei veritatem invenire. At qui dubitat, an justè lata sit excommunicatio, vel à legitimo Superiore, excommunicationem incurrit, si contra legem fecerit, quia possessio stat pro lege & pro ex-

commu-

communicatione; secus si dubitetur utrum lata sit sententia excommunicationis, vel utrum adimpleta sit talis conditio. *ibid. num. 15. 16.*

64. Possessor bonæ fidei, aut qui matrimonium contraxit, si postea dubitet rem suam esse, vel matrimonium fuisse validum, potest dubium practicè deponere, sibi que rem illam detinere, aut debitum ab uxore petere; at qui dubitat, an homicidium sua culpa contigerit, tenetur se tamquam irregularem gerere, quia præsumptio in hac re stat contra ipsum. *ibid. num. 20. & 21.*

65. Scrupulus est quædam suspicio orta ex levibus indiciis, v.g. melancholia, ignorantia, &c. consequenter ille dicitur scrupulosus, qui dubitat ex levibus fundamentis, seu indiciis & motivis. Non est peccatum facere aliquid depositum, vel etiam perseverante scrupulo. Ex quo fit, ut probabiliter sibi persuadens aliquid esse licitum, possit tuta conscientia illud agere, non obstantibus apparentibus in contrarium occurrentibus. *ibid. punct. 8. num. 1. & seq.*

66. Possumus absque peccato sequi opinionem probabilem, seu eam quæ non levi fundamento nititur, relicta probabiliori & tutiore, quamvis opinio probabilior & tutior, sit propria opinio & tenenda relicta probabili, si imminet aliquod periculum, ad quod vitandum prudentia, justitia, vel charitas dicet oppositam sententiam eligi debere. *ibid. punct. 9. num. 4. & 5.*

67. Ex dictis infer, licere Confessario, aut interrogato respondere juxta opinionem probabilem, & eum posse se accommodare & conformare opinioni pœnitentis probabilis. Imò possunt excusari illi, qui plures adeunt Doctores, donec unum inveniant qui respondeat in sui favorem. *ibid. n. 6. 3. & seq.*

68. Possumus sequi opinionem probabilem non solum eximendo petentem ab obligatione, sed etiam obligationem imponendo, nisi petens requirat sententiam ejus, qui dat consilium. *ibid. num. 7.*

69. Vir prudens potest aliquando ob firmum fundamentum à communi opinione recedere; communis autem opinio est illa, quam multi Auctores classici ritè perpensis utriusque partis rationibus sequuntur. Item, Judex in ferenda sententia etiam in criminalibus causis, potest quam major fuerit opinionem probabilem sequi, modo opiniones sint æque

neque probabiles. Advocatus quoque vel causidicus potest tam in civilibus quam in criminalibus tueri causam in favorem sui clientis, quamvis putet adversariorum opinionem probabiliorem esse, modotamen sua opinio sit probabilis.

ibid. num. 11. & seq.

70. Parstutior eligenda est in administratione sacramentorum, quando periculum imminet invaliditatis sacramenti, neque licitum est sequi opinionem probabilem relicta tutiori in sacramentis administrandis, nisi aliter postulet necessitas, aut nisi defectus proveniat ex parte suscipientis, *ibid. num. 18 & 19.*

71. Medicus tenetur infirmo præbere pharmacum, quod certo scit profuturum, omisso eo de quo dubitatur.

Quando autem nullum extat certum pharmacum, tenetur sequi tutiorem sententiam in eligendo pharmaco, potestque remedium dubium applicare, quando nulla est spes de salute infirmi, si tunc temporis nullum certum extet. Quod si Medicus tradat pharmacum infirmo ad sumendum de eo experimentum, graviter peccat contra justitiam, quoties non adest opinio probabilis de illo pharmaco, & ex alia parte Medicus habet remedia probabiliter utilia. *ibidem num. 20. & seq.*

Causa efficientes, subjectum, & effectus peccatorum.

72. Deus non est causa peccati, nec illi peccatum imputari potest neque determinat aut impellit ad malum eligendum, quia Deus non potest id velle, quod ipsius naturæ adversatur. Peccatum verò causæ sunt malitia peccatoris, infirmitas sensus, dæmonum suggestiones, superbia, &c. *ibid. quæst. 5. punct. 1. n. 1. & punct. 2. n. 1 & 2.*

73. Malitia actualis seu formalis peccati est in voluntate tamquam in subjecto, per denominationem verò extrinsecam est in aliis potentiis, quæ actus peccaminosos eliciunt: malitia verò objectiva convenit actibus illarum potentiarum à quibus eliciuntur, & in quibus consummantur. Quod attinet ad peccatum habituale, est in eo tamquam in subjecto in quo est habitualis perfectio qua privat. Unde peccatum habituale odii est in voluntate, quia in voluntate reperiri debet perfectio amoris & charitatis, qua privat peccatum odii, & sic de cæteris. *ibid. quæst. 6. punct. univ. n. 3. 4. & 8.*

74. Effe-